

Nieuw Nederlands Junior

Opstapprogramma Taal

Groep 5

Domein Taalkennis 1

Maak eerst de instaptoets en dan het maatwerk.

Onderwerp

1 Zet in elke zin een streep onder het onderwerp.
Doe het zo:

- 1 De mus zit op een tak in de boom.
- 2 De vogel maakt daar haar nest.
- 3 Op de grond naast de boom zit een kat.
- 4 Hij loert en tuurt naar het nest.
- 5 Uit het huis komen Johan en Else.
- 6 Zij jagen de kat de tuin uit.

Tip

Je vindt het onderwerp door te vragen: *wie of wat* doet iets in de zin?

> M: 1, 2

Werkwoord

2 Je leest in elke zin een werkwoord. Schrijf het werkwoord achter de zin.

de zin	het werkwoord uit de zin	het hele werkwoord
De klas van juf Janna maakt een toets.	<u>maakt</u>	<u>maken</u>
Elk kind schrijft netjes op een los blaadje.	_____	_____
Straks klapt juf in haar handen.	_____	_____
Dan leggen alle kinderen hun pen op tafel.	_____	_____
Elk kind hoopt natuurlijk op een goed cijfer.	_____	_____

Tip

Verandert het onderwerp? Dan verandert het werkwoord mee.
Ik lach, wij lachen.

> M: 3, 4

Vraagzin

3

Kruis de vraagzinnen aan.

- A Wat is jouw lievelingskleur?
- B Ik heb er twee: groen en blauw.
- C Welke van die kleuren vind jij mooier?
- D Heb je kleren in die kleur?
- E Mijn schoenen zijn groen.
- F Vorig jaar had ik blauwe schoenen.
- G Jouw jas is toch ook blauw?

Tip

Een vraag begint met een *hoofdletter* en eindigt met een *vraagteken*.

> M: 5, 6

Opdracht

4

Is de zin een opdracht of niet? Kruis aan.

- 1 Ga je mee naar school?
- 2 Trek dan je jas aan.
- 3 Doe je schoenen vast.
- 4 We gaan op de fiets.
- 5 Haal je fiets uit de schuur.
- 6 Doe jij de deur weer op slot?

een opdracht

geen opdracht

Tip

In een opdracht staat wat je moet doen. Een opdracht begint met een *werkwoord*. In een opdracht staat *geen onderwerp*.

> M: 7

Zinnen met *maar*

5 Maak goede zinnen. Verbind.

Een mier is klein, maar

IJs is koud, maar

De boomstam is dik, maar

Mijn skateboard is oud, maar

een grasspriet is dun.

een olifant is groot.

mijn step is nog nieuw.

de kachel is warm.

Tip

Een zin met *maar* heet ook wel een *tegenstelling*. Na *maar* lees je wat anders is.

> M: 8

Zinnen met *eerst, toen, daarna*

6 Hoe gebeurde het? Nummer de zinnen in de juiste volgorde.

- 1 _____ Daarna fietste ik naar school.
_____ Eerst haalde ik mijn fiets uit de schuur.
_____ Toen pompte ik de band op.

- 2 _____ Toen legde ik er kaas op.
_____ Daarna at ik het lekker op.
_____ Eerst pakte ik een boterham.

Tip

Met de woorden *eerst, toen, daarna* geef je een volgorde aan.

> M: 9, 10

Zinnen met *eerst, dan, daarna, als laatste, tot slot*

7 Lees de tekst. Onderstreep de woorden die de volgorde aangeven.

Hoe lees je een boek?

Kies eerst een leuk boek uit.

Zoek dan een rustig plekje op.

Ga daarna lekker zitten met een kussen in je rug.

Open als laatste het boek.

Ga tot slot lekker lezen.

Tip

Met de woorden *eerst, toen, daarna, als laatste, tot slot* geef je een volgorde aan.

> M: 11, 12

Zinnen met *en*

8 Maak steeds één zin. Gebruik het woord *en* of een komma.

Doe het zo: De tas is stevig.

De tas is groot en blauw.

De tas is stevig, groot en blauw.

1 Hij speelt gitaar.

Hij speelt piano en blokfluit.

Hij speelt _____

2 Ik zit op voetbal en op zwemmen.

Ik zit op hockey.

Ik zit op _____

Tip

Een zin met *komma's* en *en* noem je een *opsomming*.

> M: 13, 14

Uitleg

Het onderwerp

In een zin staat **wie of wat** iets doet.

Dat is het **onderwerp** van de zin.

Aan het onderwerp zie je over wie of wat de zin gaat.

Voorbeeld:

Hij speelt met knikkers.

Wie speelt met knikkers? *Hij*

De knikker rolt.

Wat rolt? *De knikker*

1 Lees de zinnen. Zet een streep onder het onderwerp.

De vraag helpt je.

1 De boot vaart naar een lage brug toe.

Vraag: *Wie of wat* vaart naar een lage brug toe?

2 De kapitein vergeet af te remmen!

Vraag: *Wie* vergeet af te remmen?

3 Daardoor botst het vaartuig hard tegen de brug!

Vraag: *Wie of wat* botst hard tegen de brug?

2 Lees de zinnen. Wat is het onderwerp? Vul in.

	het onderwerp is:
Leon rijdt heel erg hard op zijn fiets.	
Uit een zijstraat komt een auto.	
De chauffeur remt en toetert!	
Helaas... het is te laat.	
Leon botst hard tegen de auto aan.	

Tip

Je vindt het onderwerp door te vragen: *wie of wat* doet iets in de zin?

Uitleg

Het werkwoord

In een zin staat wie of wat iets doet.
Dat is het onderwerp.
Er staat ook **wat** het onderwerp doet.
Dat heet een **werkwoord**.
In **elke zin** staan een of meer werkwoorden.

Voorbeeld:

- Ik **schilder** graag.
- Wij **praten** en **lachen**.

3 Vul het werkwoord in. Let goed op het onderwerp.

Doe het zo:

1 *eten*

Mijn zusje eet _____ graag brood met kaas.

2 *geven*

_____ mij maar een bord met warm eten!

3 *vinden*

Bietjes en spinazie _____ ik lekker!

4 *lusten*

Maar spruitjes _____ we thuis allemaal niet.

5 *willen*

Het liefst _____ ik natuurlijk een lekker toetje!

Tip

Verandert het onderwerp? Dan
verandert het werkwoord mee.
Ik lach, wij lachen.

4 In welke zinnen is het werkwoord onderstreept? Kruis aan.

- A Morgen gaan we met de groep op schoolreis.
- B Ik heb daar super veel zin in.
- C We gaan met de bus naar een pretpark.
- D Ik denk dat ik vannacht niet slaap van de spanning.
- E Ik hoop dat mijn vader mij naar school brengt en uitzwaait!

Uitleg

Een vraagzin

Een **vraag** is een soort zin.

Een vraagzin **eindigt** met een **vraagteken**.

Een vraagzin **begint** vaak met een **werkwoord**.

Voorbeeld:

Koopt hij een fiets?

Een vraagzin begint soms met een **vraagwoord**:

wie – wat – waar – waarom – wanneer – welke – hoe

Voorbeeld:

Welke fiets koopt hij?

5 Kijk met welk woord de zin begint. Kruis aan hoe dat woord heet.

	werkwoord	vraagwoord
Verkoop jij dat leuke boek?	☐	☐
Hoeveel wil je ervoor hebben?	☐	☐
Waarom verkoop je het eigenlijk?	☐	☐
Koop je van het geld een nieuw boek?	☐	☐
Wil je niet liever speelgoed of snoep kopen?	☐	☐

6 Kies achter elke zin het juiste leesteken.
Achter een vraagzin zet je een vraagteken. Achter een andere zin zet je een punt.

- 1 Morgen is een spannende dag voor mij_____
- 2 Weet je wat er dan aan de hand is_____
- 3 Morgen ben ik jarig_____
- 4 Wat zal ik krijgen en wie zullen er komen_____
- 5 Zal ik kunnen slapen vannacht_____

Tip

Een vraag begint met een hoofdletter en eindigt met een vraagteken.

Uitleg

Een opdracht geven

Bij een opdracht zeg je kort wat iemand moet doen.

Begin de zin met een **werkwoord**.

Je zegt **niet wie** het moet doen.

De opdracht is voor iedereen die het leest of hoort.

Voorbeeld:

Loop tot de hoek van de straat.

Sla daar linksaf.

7

Maak zinnen met een opdracht.

Doe het zo:

Je gaat met de bus naar school.

Ga met de bus naar school.

1 Je loopt over het bospad.

2 Je zoekt naar struiken met bessen.

3 Je plukt bessen en je doet ze in een mand.

4 Thuis eet je de bessen op.

Tip

Een opdracht begint met een **werkwoord**. In een opdracht staat **geen onderwerp**.

Uitleg

Een zin met *maar*

In een zin staat soms het woord **maar**.

Je weet dan:

- Er komt een **nieuw stuk** van de zin.
- Dat stuk zegt wat **anders** is.

Voorbeeld:

*Een appel is gezond, **maar** snoep niet.*

*Spruitjes vind ik vies, **maar** ze zijn wel gezond!*

Schrijf **maar** midden in een zin.

Voor **maar** komt een komma.

8

Maak van twee zinnen één nieuwe zin.

Gebruik het woord *maar*.

Doe het zo:

Liam heeft honger. Rosa heeft dorst.

Liam heeft honger, maar Rosa heeft dorst.

1 Mila kan goed tekenen. Frits is beter in taal.

2 Daan eet een appel. Ik eet een boterham.

3 Ik lees een boek. Mijn broer gaat gamen.

Uitleg

Zinnen met *eerst, toen, daarna*

In een verhaal vertelt de schrijver **wanneer** iets gebeurt.

Hij vertelt het in de goede **volgorde**.

Hij vertelt wat **eerst** gebeurt en wat **daarna**.

Woorden die daarbij helpen zijn:

eerst – toen – daarna

9

Welke woorden geven de volgorde aan?

Zet daar een streep onder.

Eerst had Sarah wandelende takken.

Maar het werden er steeds meer!

Toen is de bak naar haar tante gegaan.

Een poosje had Sarah geen dier meer.

Daarna mocht ze een kom met twee vissen.

Daar zorgt ze heel goed voor.

10

Kies in elke zin het juiste woord.

Zet daar een rondje om.

- 1 **Eerst / Daarna** pakte Fyron een vel papier.
- 2 **Eerst / Toen** haalde hij de potloden tevoorschijn.
- 3 **Daarna / Eerst** maakte hij een mooie tekening.

Uitleg

De volgorde

Bij een speurtocht moet je dingen na elkaar doen.
De zinnen staan daarom in een bepaalde **volgorde**.
De schrijver gebruikt daar woorden voor:
eerst – dan – daarna – als laatste – tot slot

Voorbeeld:

Loop **eerst** de trap af.

Ga **dan** naar de keuken.

Lees **daarna** de brief.

Ga **als laatste** naar de kamer.

Zoek **tot slot** de schat.

11

Lees beide teksten. Lees dan de zinnen en kruis aan over welke tekst het gaat: **tekst 1** of **tekst 2**. Let op: een zin kan over beide teksten gaan.

Aan tafel 1

Je legt placemats op tafel.
Je pakt de borden uit de kast.
Je zet ze op tafel.
Je legt het bestek ernaast.
Je zet het eten op tafel.

Aan tafel 2

Eerst leg je placemats op tafel.
Dan pak je de borden uit de kast.
Daarna zet je ze op tafel.
Tenslotte leg je er bestek naast.
Als laatste zet je het eten op tafel.

	tekst 1	tekst 2
1 Je leest wat je moet doen om tafel te dekken.	☐	☐
2 De zinnen staan in de juiste volgorde.	☐	☐
3 De volgorde wordt aangegeven met woorden.	☐	☐

12

Je gaat naar een feestje van een jarige vriend.
Nummer de zinnen in de juiste volgorde.
Naar een feestje.

- _____ Geef als laatste je cadeau.
- _____ Ga dan naar je vriend.
- _____ Koop eerst een cadeautje.
- _____ Feliciteer hem bij de deur.
- _____ Pak het mooi in.

Uitleg

Een zin met en

Soms wil je meer dan één ding vertellen.
Gebruik dan het woord **en**.

Voorbeeld:

*Ik verkoop een beer **en** een bal.*

Soms zijn er meer dan twee dingen.
Dan gebruik je ook een komma.

Voorbeeld:

*Ik verkoop een pop, een beer **en** een bal.*

13 Vul in. Kies uit en of een komma.

- 1 Milan verkoopt zijn knikkers _____ zijn knikkerzak.
- 2 De knikkers zijn mooi _____ groot _____ glanzend.
- 3 Hij speelde met zijn vrienden Bo _____ Aike _____ Diego.
- 4 Maar nu gaan ze liever steppen _____ fietsen.
- 5 Wil jij de knikkers _____ de zak _____ nog een reuzenbonk kopen?

Tip

Een zin met *komma's* en *en*
noem je een *opsomming*.

14 In welke zinnen wordt meer van hetzelfde verteld? Kies drie zinnen.

- A Bo koopt een boek, een schrift, een schaar en kleurpotloden.
- B Danny wil brood met kaas, maar niet met worst.
- C Fae doet een spel met haar vriendinnen Ellis en Imana.
- D Lenard wil voetballen, want hij houdt van rennen.
- E Savier heeft een jas met knopen, een rits en grote zakken.